## HÂRİCE BİN ZEYD ( radıyallahü anh )

Tabiînden olup, Medine-i Münevvere'deki Fukahâ-i Seb'a'dan (yedi büyük âlimden) birisi. Künyesi, Ebû Zeyd'dir. 29 (m. 650) senesinde doğdu. 99 (m. 717) yılında, Ömer bin Abdülazîz'in ( radıyallahü anh ) zamanında, Medine'de vefât etti. Babası Sahâbe-i kirâm'ın büyüklerinden, Zeyd bin Sabit annesi Ümmü Sa'd'dır ( radıyallahü anha ). Peygamber efendimiz ( aleyhisselâm ) babası hakkında "Feraizi en iyi bileniniz Zeyd bin Sâbit'tir" buyurmuşlardır.

İbn-i Sa'd, "Harice bin Zeyd'in sika (hadîs ilminde güvenilir) bir râvi olduğunu, çok hadîs rivâyet ettiğini nakleder. Babası Zeyd bin Sabit, amcası Yezîd, Üsâme bin Zeyd bin Sabit, Sehl bin Sa'd, Abdurrahmân bin Ebî Umre, annesi Ümmü Sa'd'den hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Oğlu Süleymân, Saîd bin Süleymân bin Zeyd bin Sabit, Kays bin Sa'd bin Zeyd, Abdullah bin Amr bin Osman bin Affân, oğlu Muhammed bin Abdullah, Zührî, Osman bin Hâkim ve başkaları da ondan hadîs-i şerîf bildirmişlerdir.

Hârice bin Zeyd, âlim olduğu kadar da âbid (çok ibâdet eden) bir zât idi. Uzleti (yalnızlığı) tercih ederdi. Onun sözlerinden fazla bir şey yayılmamıştır. Zeyd bin Sâid, "Onun iki gözü arasında, hafif secde izi vardı" demektedir.

Hârice bin Zeyd'in, babasından rivâyet ettiği hadîslerden bazıları şunlardır:

"Nefsim, yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, hiç kimse, şirkten sonra, Allahü teâlânın nezdinde haram olan kan dökmekten daha büyük bir iş yapmamıştır. Böyle bir kan akıtıldığından dolayı, yer, Allahü teâlâdan, o katili, içine çekip yok etmek için izin ister."

Hârice bin Zeyd ( radıyallahü anh ) babası Zeyd bin Sâbit'ten şöyle rivâyet etmiştir: "Resûlullah ( aleyhisselâm ) Medine-i Münevvere'ye teşrîf buyurmuştu. Beni, Resûlullah'a götürdüler: Dediler ki "Yâ Resûlallah! Zeyd, Neccâroğullarından bir gençtir. Kur'ân-ı kerîmden on'dan fazla sûre ezbere biliyor." Resûlullah ( aleyhisselâm ) bunu öğrenince çok memnun oldular. Sonra"Yâ Zeyd! Sen yahûdilerin kitabını, öğren. Çünkü, bana gelen mektûbların tercemelerinde, onlara güvenim yok." buyurdular. Bunun üzerine, yahûdilerin kitaplarını öğrenmeye başladım. Daha onbeş gün olmamıştı. Bu süre içerisinde onların kitaplarını iyice öğrendim. Ondan sonra, yahûdilerin diliyle gelen mektûbları Resûlullah'a okuyor, vermiş oldukları cevapları da yine ben yazıyordum."

Zeyd bin Sabit buyurdu ki: "Ben, bir gün Resûlullah'ın ( aleyhisselâm ) yanında oturuyordum. Bu sırada vahiy geldi. Kendilerini derin bir sekînet (vakar) hâli kapladı. Mübârek uylukları, uyluklarım üzerine gelmişti. Resûlullah'ın ( aleyhisselâm ) uylukları o kadar ağırlaşmıştı ki, daha önce böyle bir ağırlığa rastlamamıştım. Nihâyet Resûlullah'dan vahiy hali geçince, "Yaz, yâ Zeyd" buyurdular. Ben de bir eğe kemiği aldım. Resûlullah ( aleyhisselâm ) "Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın (evlerinde) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanlar, bir olamaz. Allah, mallarıyla, canlarıyla savaşanları, derece itibariyle, oturanlardan çok üstün kıldı. (Gerçi) Allah, hepsine de Cenneti va'd etmiştir.(Fakat) Allah, savaşanlara, oturanların üstünde daha büyük bir ecir vermiştir." âyet-i kerîmesini okudu. Okuduklarını eğe kemiği üzerine yazdım. İbn-i Ümm-i Mektûm, okunan âyet-i kerîmedeki, Allah yolunda muharebe edenlerin fazîletini duyunca, kalkıp, "Yâ Resûlallah! A'ma ve benzerleri gibi, cihada gücü yetmiyenler ne yapacak? diye sordu. "Vallahi, onun sözü biter bitmez, Resûlullahı tekrar derin bir sekînet hali kapladı. Yine uylukları uyluklarım üzerine geldi, önceki gibi, çok ağır bir vaziyet aldı. Bu hal geçince, bana "Oku" buyurdu. Ben de biraz önce yazdığım âyet-i kerîmeyi okudum. Resûlullah ( aleyhisselâm ) bu âyetten sonra "Özür sahipleri hariç" buyurdular. Bu kelimeleri âyet-i kerîmenin açıklaması olarak ilâve ettim. Bugün gibi hatırlıyorum. Bunu, kemiğin çatlak bir yerine yazmıştım."

Hazreti Zeyd bin Sabit şöyle buyurdu: "Kur'ân-ı kerîmi çoğaltıyordum. Hafsa'nın ( radıyallahü anha ) yanında bulunan yazılı sahifeleri, mushaflara yazarak naklettim. Fakat, Ahzâb sûresinin, Resûlullah'ın ( aleyhisselâm ) her zaman okurlarken duyduğum, bir âyet-i kerîmesini kaybetmiştim. Onu yazılı olarak bulamamıştım. Sonra bu âyet-i kerîmeyi, Resûlullah'ın, kendisini, iki kimsenin şahidliğine denk tuttuğu Ensâr'dan Huzeyme'nin ( radıyallahü anh ) yanında buldum. Bu âyet de, heyetin kararıyla mushaftaki yerine kondu. Bu:"Mü'minlerden öyle kimseler vardır ki, onlar Allah'a verdikleri ahde sâdık (bağlı) kaldılar." ayet-i kerimesidir."


1) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 189

2) El-A'lâm cild-2, sh. 292

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-5, sh. 262

4) Vefeyât-ül-a'yan cild-2, sh. 233

5) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 181

6) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 64